

• **АЛТЫН ТОПТАМА** •

F6

• Математика

• **Қазақ тілі**

• **Орыс тілі**

• **Ағылшын тілі**

МАТЕМАТИКАЛЫҚ АМАЛДАР КОМПОНЕНТТЕРІ

ҚОСУ

$$\begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array} + \begin{array}{|c|} \hline 5 \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline 7 \\ \hline \end{array}$$

Қосынды Қосындының мәні

$$\begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{|c|} \hline 5 \\ \hline \end{array}$$

Бірінші Екінші
қосылғыш қосылғыш

КӨБЕЙТУ

$$\begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array} \cdot \begin{array}{|c|} \hline 3 \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline 6 \\ \hline \end{array}$$

Көбейтінді Көбейтіндінің мәні

$$\begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{|c|} \hline 3 \\ \hline \end{array}$$

Бірінші Екінші
көбейткіш көбейткіш

АЗАЙТУ

$$\begin{array}{|c|} \hline 8 \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline 7 \\ \hline \end{array}$$

Айырма Айырманың мәні

$$\begin{array}{|c|} \hline 8 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array}$$

Азайғыш Азайтқыш

БӨЛУ

$$\begin{array}{|c|} \hline 15 \\ \hline \end{array} : \begin{array}{|c|} \hline 3 \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline 5 \\ \hline \end{array}$$

Бөлінді Бөліндінің мәні

$$\begin{array}{|c|} \hline 15 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{|c|} \hline 3 \\ \hline \end{array}$$

Бөлінгіш Бөлгіш

$\begin{array}{ c } \hline 7 \\ \hline \end{array} + \begin{array}{ c } \hline 3 \\ \hline \end{array} = 10$	$7 + \square = 10$ $10 - 7 = 3$	Белгісіз қосылғышты табу үшін қосындыдан белгілі қосылғышты азайтады.
$\begin{array}{ c } \hline \square \\ \hline \end{array} - \begin{array}{ c } \hline 6 \\ \hline \end{array} = 3$	$\square - 6 = 3$ $3 + 6 = 9$	Белгісіз азайтқышты табу үшін айырмага азайтқышты қосады.
$5 - \begin{array}{ c } \hline \square \\ \hline \end{array} = 3$	$5 - \square = 3$ $5 - 3 = 2$	Белгісіз азайтқышты табу үшін азайғыштан айырманы азайтады.

$\begin{array}{ c } \hline 4 \\ \hline \end{array} \cdot \begin{array}{ c } \hline \square \\ \hline \end{array} = 20$	$4 \cdot \square = 20$ $20 : 4 = 5$	Белгісіз көбейткішті табу үшін көбейтіндіні белгілі көбейткішке бөледі.
$\begin{array}{ c } \hline \square \\ \hline \end{array} : \begin{array}{ c } \hline 7 \\ \hline \end{array} = 3$	$\square : 7 = 3$ $7 \cdot 3 = 21$	Белгісіз бөлінгішті табу үшін бөлінгішті айырмага көбейтеді.
$18 : \begin{array}{ c } \hline \square \\ \hline \end{array} = 2$	$18 : \square = 2$ $18 : 2 = 9$	Белгісіз бөлінгішті табу үшін бөлінгішті айырмага бөледі.

МАТЕМАТИКАЛЫҚ АМАЛДАРДЫҢ ҚАСИЕТТЕРІ

ҚОСУДЫҢ ҚАСИЕТТЕРІ

Қосудың ауыстырымдылық қасиеті

$$a + b = b + a$$

Қосудың терімділік қасиеті

$$(a + b) + c = a + (b + c)$$

Қосудағы нөлдің қасиеті

$$a + 0 = 0 + a = a$$

АЗАЙТУДЫҢ ҚАСИЕТТЕРІ

Саннан қосындыны азайту қасиеті

$$a - (b + c) = (a - b) - c = (a - c) - b$$

Қосындыдан санды азайту қасиеті

$$(a + b) - c = (a - c) + b = (b - c) + a$$

Азайтудағы нөлдің қасиеті

$$a - 0 = a, a - a = 0$$

КӨБЕЙТУДІҢ ҚАСИЕТІ

Көбейтудің ауыстырымдылық қасиеті

$$a \cdot b = b \cdot a$$

Көбейтудің терімділік қасиеті

$$(a \cdot b) \cdot c = a \cdot (b \cdot c)$$

Көбейтудің қосуға қатысты үлестірімділік қасиеті

$$(a + b) \cdot c = a \cdot c + b \cdot c$$

Көбейтудің азайтуға қатысты үлестірімділік қасиеті

$$(a - b) \cdot c = a \cdot c - b \cdot c$$

Көбейтудегі бірдің қасиеті

$$a \cdot 1 = 1 \cdot a = a$$

Көбейтудегі нөлдің қасиеті

$$a \cdot 0 = 0 \cdot a = 0$$

БӨЛУДІҢ ҚАСИЕТІ

Қосындыны санға бөлудің қасиеті

$$(a + b) : c = a : c + b : c$$

Айырманы санға бөлудің қасиеті

$$(a - b) : c = a : c - b : c$$

Көбейтіндіні санға бөлудің қасиеті

$$(a \cdot b) : c = (a : c) \cdot b = (b : c) \cdot a$$

Санды көбейтіндіге бөлудің қасиеті

$$a : (b \cdot c) = (a : b) : c = (a : c) : b$$

Санды санға бөлудің қасиеті

$$a : b = (a \cdot c) : (b \cdot c), a : b = (a : c) : (b : c)$$

Бөлудегі бірдің қасиеті

$$a : 1 = a, a : a = 1$$

Бөлудегі нөлдің қасиеті

$$0 : a = 0 \quad (a \neq 0)$$

НӨЛГЕ БӨЛУГЕ БОЛМАЙДЫ!

ШАМАЛАРДЫ ӨЛШЕУ БІРЛІКТЕРІ

ҰЗЫНДЫҚ БІРЛІКТЕРІ	$1 \text{ см} = 10 \text{ мм}$ $1 \text{ дм} = 10 \text{ см} = 100 \text{ мм}$ $1 \text{ м} = 10 \text{ дм} = 100 \text{ см} = 1\,000 \text{ мм}$ $1 \text{ км} = 1\,000 \text{ м} = 10\,000 \text{ дм} = 100\,000 \text{ см} = 1\,000\,000 \text{ мм}$	<i>миллиметр (мм)</i> <i>сантиметр (см)</i> <i>дециметр (дм)</i> <i>метр (м)</i> <i>километр (км)</i>
АУДАН БІРЛІКТЕРІ	$1 \text{ см}^2 = 100 \text{ мм}^2$ $1 \text{ дм}^2 = 100 \text{ см}^2 = 10\,000 \text{ мм}^2$ $1 \text{ м}^2 = 100 \text{ дм}^2 = 10\,000 \text{ см}^2 = 1\,000\,000 \text{ мм}^2$ $1 \text{ а} = 100 \text{ м}^2 = 10\,000 \text{ дм}^2 = 1\,000\,000 \text{ см}^2$ $1 \text{ га} = 100 \text{ а} = 10\,000 \text{ м}^2 = 1\,000\,000 \text{ дм}^2$ $1 \text{ км}^2 = 100 \text{ га} = 10\,000 \text{ а} = 1\,000\,000 \text{ м}^2$	<i>шаршы миллиметр (мм²)</i> <i>шаршы сантиметр (см²)</i> <i>шаршы дециметр (дм²)</i> <i>шаршы метр (м²)</i> <i>ар (а)</i> <i>гектар (га)</i> <i>шаршы километр (км²)</i>
КӨЛЕМ БІРЛІКТЕРІ	$1 \text{ дм}^3 = 1\,000 \text{ см}^3$ $1 \text{ м}^3 = 1\,000 \text{ дм}^3 = 1\,000\,000 \text{ см}^3$ $1 \text{ л} = 1 \text{ дм}^3 = 1\,000 \text{ см}^3$	<i>куб сантиметр (см³)</i> <i>куб дециметр (дм³)</i> <i>куб метр (м³)</i> <i>литр (л)</i>
МАССА БІРЛІКТЕРІ	$1 \text{ г} = 1\,000 \text{ мг}$ $1 \text{ кг} = 1\,000 \text{ г} = 1\,000\,000 \text{ мг}$ $1 \text{ ц} = 100 \text{ кг} = 100\,000 \text{ г}$ $1 \text{ т} = 10 \text{ ц} = 1\,000 \text{ кг}$	<i>миллиграмм (мг)</i> <i>килограмм (кг)</i> <i>центнер (ц)</i> <i>тонна (т)</i>
УАҚЫТ БІРЛІКТЕРІ	Қаңтар – 31 тәул. Ақпан – 28 (29) тәул. Наурыз – 31 тәул. Сәуір – 30 тәул. Мамыр – 31 тәул. Маусым – 30 тәул. Шілде – 31 тәул. Тамыз – 31 тәул. Қыркүйек – 30 тәул. Қазан – 31 тәул. Қараша – 30 тәул. Желтоқсан – 31 тәул.	$1 \text{ мин} = 60 \text{ с}$ $1 \text{ сағ} = 60 \text{ мин}$ $1 \text{ тәул.} = 24 \text{ сағ} = 1\,440 \text{ мин} = 86\,400 \text{ с}$ $1 \text{ апта} = 7 \text{ тәул.} = 168 \text{ сағ} = 10\,080 \text{ мин}$ $1 \text{ ж.} = 12 \text{ ай} = 365 (366) \text{ тәул.}$ $1 \text{ ғ.} = 100 \text{ ж.} = 1\,200 \text{ ай}$ <i>секунд (с)</i> <i>минут (мин)</i> <i>сағат (сағ)</i> <i>тәулік (тәул.)</i> <i>апта (апта)</i> <i>ай (ай)</i> <i>жыл (ж.)</i> <i>ғасыр (ғ.)</i> <i>сағаттық тіл</i> <i>минуттық тіл</i> <i>секундтық тіл</i>

ШАМАЛАРДЫ ЕСЕПТЕУ ФОРМУЛАЛАРЫ

ШАМАЛАР

Қашықтық

$$S = v \cdot t \quad v = S : t \quad t = S : v$$

S – қашықтық

v – жылдамдық

t – жол уақыты

Өнімділік

$$A = v \cdot t \quad v = A : t \quad t = A : v$$

A – жұмыс

v – өнімділік
(жұмыс жылдамдығы)

t – жұмыс уақыты

Егіннің түсімділігі

$$M = m \cdot S \quad m = M : S \quad S = M : m$$

M – егіннің массасы

m – егіннің түсімділігі

S – ауданы

Құн

$$C = a \cdot n \quad a = C : n \quad n = C : a$$

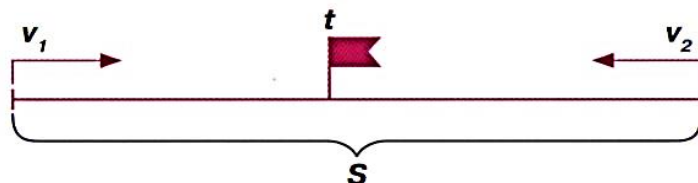
C – тауар құны

a – тауар бірлігінің бағасы

n – тауар саны

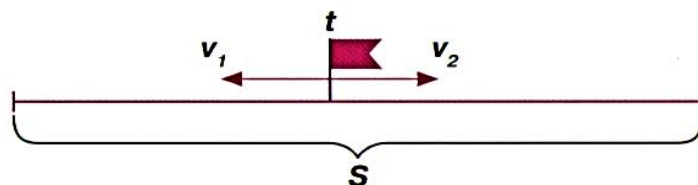
ҚОЗҒАЛЫСҚА ЕСЕПТЕР

Қарсы қозғалыс

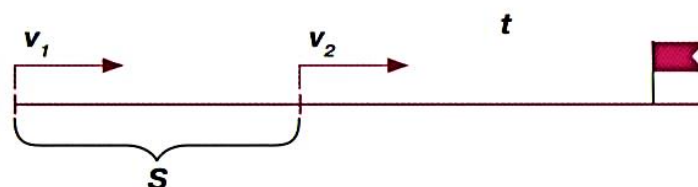
$$v_{\text{жақ.}} = v_1 + v_2 \quad t = S : (v_1 + v_2)$$

Бірінен-бірі қарама-қарсы бағыттағы қозғалыс

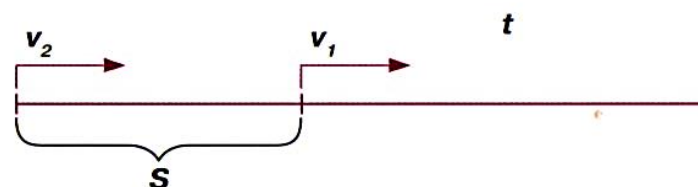
$$v_{\text{қаш.}} = v_1 + v_2 \quad t = S : (v_1 + v_2)$$

Бір бағытта артынан қуып жету қозғалысы

$$v_{\text{жақ.}} = v_1 - v_2 \quad t = S : (v_1 - v_2)$$

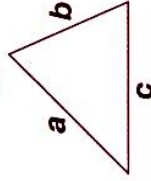
Бір бағытта қалып қою қозғалысы

$$v_{\text{қаш.}} = v_1 - v_2 \quad t = S : (v_1 - v_2)$$

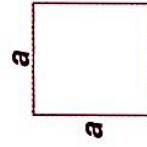
ПЕРИМЕТР

Үшбұрыш

$$P = a + b + c$$

Шаршы

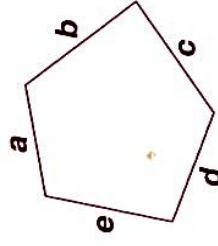
$$P = a + a + a + a = 4 \cdot a$$

Тік төртбұрыш

$$P = a + b + a + b = 2 \cdot (a + b)$$

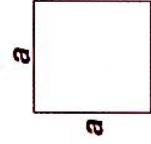
Көпбұрыш

$$P = a + b + c + d + e$$

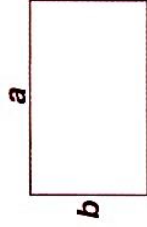
АУДАН

Шаршы

$$S = a \cdot a$$

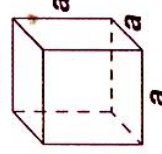
Тік төртбұрыш

$$S = a \cdot b$$

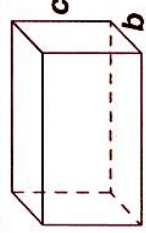
КӨЛЕМ

Куб

$$V = a \cdot a \cdot a$$

Параллелепипед

$$V = a \cdot b \cdot c$$

РИМ ЦИФРЛАРЫ

Рим цифрлары небәрі 7:

I – 1

V – 5

X – 10

L – 50

C – 100

D – 500

M – 1000

Рим цифрларын жазу кезінде қосудан азайтуға принципі қолданылады.

Мысалы:

CLXVII – бұл 167, өйткені

$$167 = 100 + (50 + 10) + (5 + 1 + 1).$$

XCIV – бұл 94, өйткені

$$94 = (100 - 10) + (5 - 1).$$

Азайтудың 6 нұсқасы бар:

IV – 4

IX – 9

XL – 40

XC – 90

CD – 400

CM – 900

Азайтудың басқа тәсілдері қолданылмайды.

Мысалы:

99 XCIX деп жазылады, IC деп

жазылмайды.

Кейбір сандар рим цифрлары арқылы жазылған:

I – 1

II – 2

III – 3

IV – 4

V – 5

VI – 6

VII – 7

VIII – 8

IX – 9

X – 10

XI – 11

XII – 12

XIII – 13

XIV – 14

XV – 15

XVI – 16

XVII – 17

XVIII – 18

XIX – 19

XX – 20

XXI – 21

XXII – 22

XXIII – 23

XXIV – 24

XXV – 25

XXVI – 26

XXVII – 27

XXVIII – 28

XXIX – 29

XXX – 30

CII – 101

CC – 200

CCC – 300

CD – 400

D – 500

DC – 600

DCC – 700

DCCC – 800

CM – 900

M – 1000

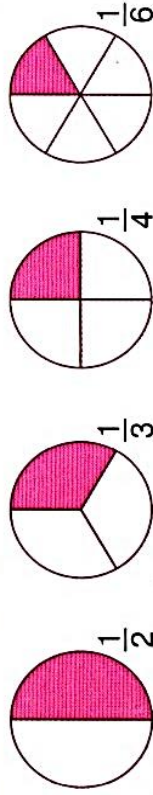
ҮЛЕСТЕР

БӨЛШЕКТЕР

Үлес – бүтіннің тең бөліктерінің әрқайсысы.

$\frac{1}{2}$ – алымы (1 үлесті алғанды көрсетеді)

$\frac{2}{2}$ – бөлімі (бүтіннің неше тең үлеске бөлінгенін көрсетеді)

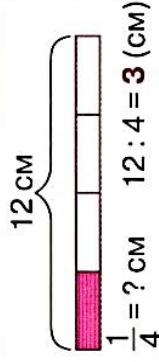

жарты $\frac{1}{2}$ **үштен бірі** $\frac{1}{3}$ **төрттен бірі** $\frac{1}{4}$ **алтыдан бірі** $\frac{1}{6}$

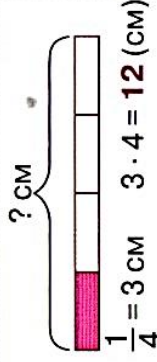
Үлестер неғұрлым көп болса
әр бөлік соншалықты кіші бо-
лады.

$$\frac{1}{6} < \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4} > \frac{1}{6}$$

Санның үлесін табу үшін осы
санды үлестер санына бөлу
керек.

Үлес бойынша санды табу
үшін үлесті үлестер санына
көбейту керек.

Кейбір шамалардың үлестері:

$$1 \text{ м} = 100 \text{ см, демек } 1 \text{ см} = \frac{1}{100} \text{ м}$$

$$1 \text{ см} = 10 \text{ мм, демек } 1 \text{ мм} = \frac{1}{10} \text{ см}$$

$$1 \text{ апта} = 7 \text{ тәул., демек } 1 \text{ тәул.} = \frac{1}{7} \text{ апта}$$

$$1 \text{ сағ} = 60 \text{ мин, демек } 1 \text{ мин} = \frac{1}{60} \text{ сағ}$$

Бөлшек – бүтіннің бір немесе бірнеше үлесі

$\frac{3}{5}$ – алымы (неше бірдей үлес алынғанын көрсетеді)

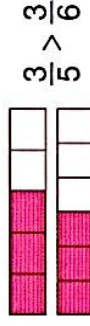
$\frac{5}{5}$ – бөлімі (бүтіннің неше тең үлеске бөлінгенін көрсетеді)

Бөлімдері бірдей екі бөлшек-
тің алымы үлкен бөлшегі үлкен
болады.

Алымдары бірдей екі бөлшек-
тің бөлімі кіші бөлшегі үлкен
болады.

Санның бөліммен берілген бө-
лігін табу үшін осы санды бөл-
шектің бөліміне бөліп, алымына
көбейту керек.

$$\frac{5}{7} \text{ -тің } 14 = ?$$

$$14 : 7 \cdot 5 = 10$$

Санды оның бөлшекпен беріл-
ген бөлігі бойынша табу үшін,
осы бөлікті бөлшектің алымы-
на бөліп, бөліміне көбейтеді.

$$\frac{4}{7} \text{ саны } 16 \text{ құрайды}$$

$$\text{Сан} = ?$$

$$16 : 4 \cdot 7 = 28$$

Егер бөлшектің алымы мен бө-
лімін бір санға (нөлге тең емес)
бөлсе немесе көбейтсе, онда
бөлшектің мәні өзгермейді.

$$\frac{1}{3} = \frac{1 \cdot 2}{3 \cdot 2} = \frac{2}{6}$$

ҮШ ТАҢБАЛЫ САНДАРДЫ РАЗРЯДТАН АТТАМАЙ ЖАЗБАША ҚОСУ ЖӘНЕ АЗАЙТУ

	4	5	3	
+	3	2	1	
	7	7	4	

Жүздіктерді жүздіктердің астына, ондықтарды ондықтардың астына, ал бірліктерді бірліктердің астына **жазамын**.

Бірліктерді қосып, бірліктердің астына жазамын: $3 + 1 = 4$.

Ондықтарды қосып, ондықтардың астына жазамын:

5 онд. + 2 онд. = 7 онд.

Жүздіктерді қосып, жүздіктердің астына жазамын:

4 жүзд. + 3 жүзд. = 7 жүзд.

Жауабын оқимын: қосындысы 774-ке тең.

	6	4	7	
-	2	1	5	
	4	3	2	

Жүздіктерді жүздіктердің астына, ондықтарды ондықтардың астына, ал бірліктерді бірліктердің астына **жазамын**.

Бірліктерді азайтып, бірліктердің астына жазамын: $7 - 5 = 2$.

Ондықтарды азайтып, ондықтардың астына жазамын:

4 онд. - 1 онд. = 3 онд.

Жүздіктерді азайтып, жүздіктердің астына жазамын:

6 жүзд. - 2 жүзд. = 4 жүзд.

Жауабын оқимын: айырма 432-ге тең.

ҮШ ТАҢБАЛЫ САНДАРДЫ РАЗРЯДТАН АТТАП ЖАЗБАША ҚОСУ ЖӘНЕ АЗАЙТУ

	1	1		
	3	7	9	
+	1	4	2	
	5	2	1	

Жүздіктерді жүздіктердің астына, ондықтарды ондықтардың астына, ал бірліктерді бірліктердің астына **жазамын**.

Бірліктерді қосамын: $9 + 2 = 11 = 1$ онд. 1 бірл.

1-ді бірліктердің астына жазамын, 1 ондықты есте сақтаймын.

Ондықтарды қосамын: 7 онд. + 4 онд. + 1 онд. = 12 онд. = 1 жүзд. 2 онд.

2-ні ондықтардың астына жазамын, 1 жүздікті есте сақтаймын.

Жүздіктерді қосамын: 3 жүзд. + 1 жүзд. + 1 жүзд. = 5 жүзд.

5-ті жүздіктердің астына жазамын.

Жауабын оқимын: қосынды 521-ге тең.

	10	10		
	6	2	3	
-	2	5	6	
	3	6	7	

Жүздіктерді жүздіктердің астына, ондықтарды ондықтардың астына, ал бірліктерді бірліктердің астына **жазамын**.

Бірліктерді азайтамын: 3-тен 6-ны алуға болмайды, 1 ондық аламын. $13 - 6 = 7$.

7-ні бірліктердің астына жазамын.

Ондықтарды азайтамын: 2 ондық болды, 1 ондықты қарызға алдым, 1 ондық қалды. 1-ден 5-ті алуға болмайды, 1 жүздік аламын. 11 онд. - 5 онд. = 6 онд.

6-ны ондықтардың астына жазамын.

Жүздіктерді азайтамын: 6 жүздік болды, 1 жүздік қарызға алдым, 5 жүздік қалды. 5 жүзд. - 2 жүзд. = 3 жүзд.

3-ті жүздіктердің астына жазамын.

ҮШ ТАҢБАЛЫ САНДАРДЫ РАЗРЯДТАН АТТАМАЙ ЖАЗБАША КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ БӨЛУ

$$\begin{array}{r} \times 123 \\ 369 \\ \hline 369 \end{array}$$

Бірінші көбейткішті **жазамын**: 123.

Бірліктердің астына екінші көбейткішті **жазамын**: 3.

Бірліктерді көбейтемін: $3 \cdot 3 = 9$, 9-ды бірліктердің астына жазамын.

Ондықтарды көбейтемін: $2 \cdot 3 = 6$, 6-ны ондықтардың астына жазамын.

Жүздіктерді көбейтемін: $1 \cdot 3 = 3$, 3-ті жүздіктердің астына жазамын.

Жауабын оқимын: көбейтінді 369-ға тең.

$$\begin{array}{r} 369 \overline{) 3723} \\ \underline{3} \\ 6 \\ \underline{6} \\ 9 \\ \underline{9} \\ 0 \end{array}$$

Бөлінгішті **жазамын**: 369. Бөлгішті **жазамын**: 3.

Бірінші жартылай бөлінгішті табамын: 3 жүздік.

Демек, бөліндіде 3 цифр бар.

Жүздіктерді бөлемін: $3 : 3 = 1$, бөліндіге 1-ді жазамын.

Екінші жартылай бөлінгішті табамын: 6 ондық.

Ондықтарды бөлемін: $6 : 3 = 2$, бөліндіге 2-ні жазамын.

Үшінші жартылай бөлінгішті табамын: 9 бірлік.

Бірліктерді бөлемін: $9 : 3 = 3$, бөліндіге 3-ті жазамын.

Жауабын оқимын: бөлінді 123-ке тең.

ҮШ ТАҢБАЛЫ САНДАРДЫ РАЗРЯДТАН АТТАП ЖАЗБАША КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ БӨЛУ

$$\begin{array}{r} \times 186 \\ 372 \\ \hline 372 \end{array}$$

Бірінші көбейткішті **жазамын**: 186.

Екінші көбейткішті **бірліктердің астына жазамын**: 2.

Бірліктерді көбейтемін: $6 \cdot 2 = 12$, 2-ні бірліктердің астына жазамын, ал 1 ондықты есте сақтаймын және ондықтарға қосамын.

Ондықтарды көбейтемін: $8 \cdot 2 = 16$. 1 ондық қосамын: $16 + 1 = 17$, 7-ні ондықтардың астына жазамын, ал 1 жүздікті есте сақтаймын және жүздіктерге қосамын.

Жүздіктерді көбейтемін: $1 \cdot 2 = 2$. 1 жүздік қосамын: $2 + 1 = 3$, 3-ті жүздіктердің астына жазамын.

Жауабын оқимын: көбейтінді 372-ге тең.

$$\begin{array}{r} 372 \overline{) 3722} \\ \underline{2} \\ 17 \\ \underline{16} \\ 12 \\ \underline{12} \\ 0 \end{array}$$

Бөлінгішті **жазамын**: 372. Бөлгішті **жазамын**: 2.

Бірінші жартылай бөлінгішті табамын: 3 жүздік.

Демек, бөліндіде 3 цифр бар.

Жүздіктерді бөлемін: $3 : 2 = 1$ (қалдық 1), бөліндіге 1-ді жазамын, қалдықты жүздіктердің астына жазамын.

Екінші жартылай бөлінгішті табамын: 1 жүз. 7 онд. = 17 онд.

Ондықтарды бөлемін: $17 : 2 = 8$ (қалдық 1), бөліндіге 8-ді жазамын, қалдықты ондықтардың астына жазамын.

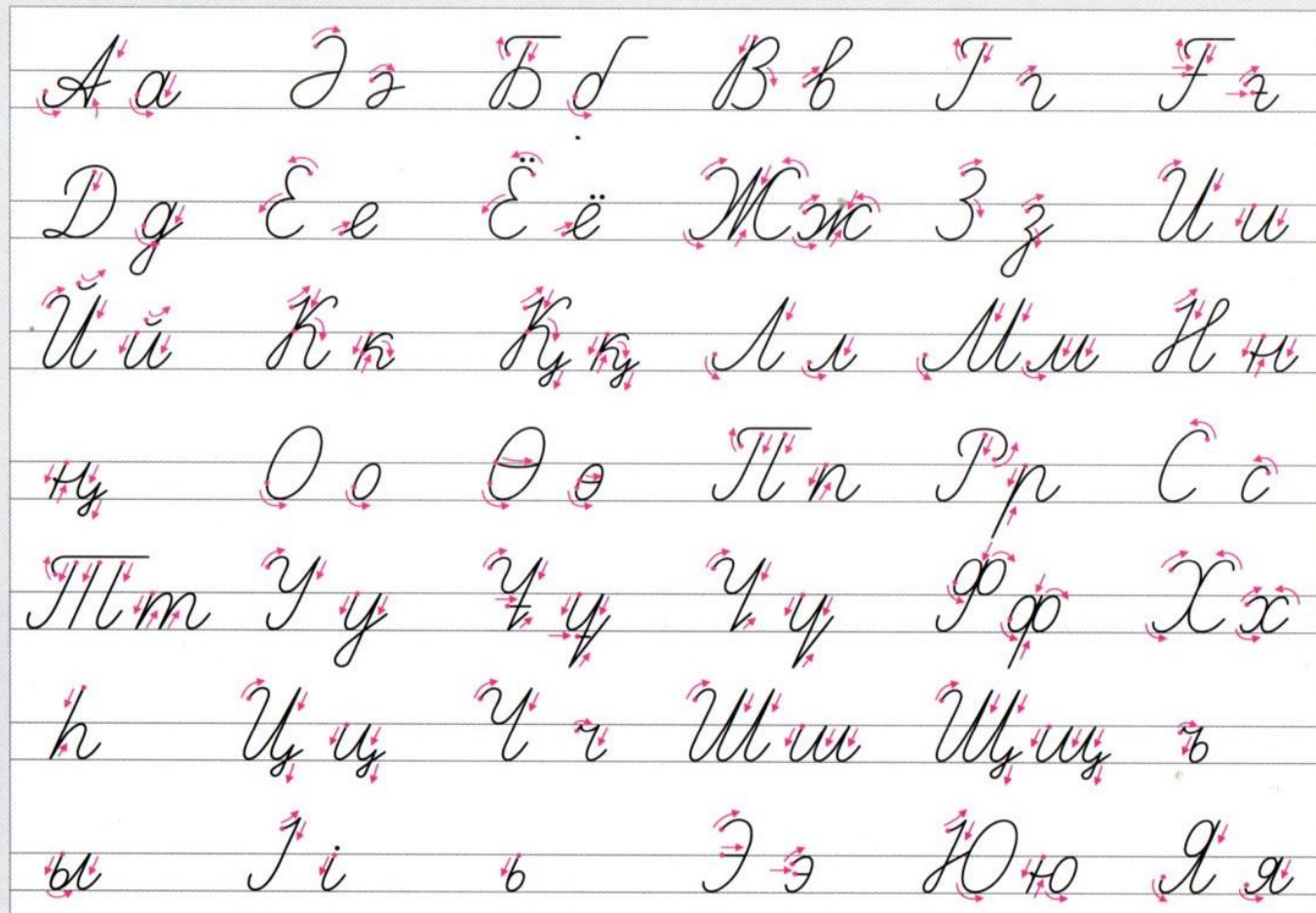
Үшінші жартылай бөлінгішті табамын: 1 онд. 2 бірл. = 12 бірл.

Бірліктерді бөлемін: $12 : 2 = 6$, бөліндіге 6-ны жазамын.

Жауабын оқимын: бөлінді 186-ға тең.

ӘЛІПБИ

Аа а	Әә ә	Бб бы	Вв ве	Гг гі	Ғғ ғы	Дд ды	Ее е	Ёё ё
Жж жы	Зз зы	Ии ій	Йй й	Кк кі	Ққ қы	Лл ыл	Мм мы	Нн ны
Ң ың	Оо о	Өө ө	Пп пы	Рр ыр	Сс сы	Тт ты	Уу ұу	Ұұ ұ
Үү ү	Фф эф	Хх хы	Һ һы	Цц це	Чч че	Шш шы	Щщ ща	Ъ айыру белгісі
Ыы ы	Іі і	Ь жіңішкелік белгісі	Ээ э	Юю йұу	Яя йа	дауысты әріптер дауыссыз әріптер		

ӘРІПТЕР

Қазақ тілінде **42 әріп бар**:

а, ә, б, в, г, ғ, д, е, ё, ж, з, и, й, к, қ, л, м, н, ң, о, ө, п, р, с, т, у, ұ, ү, ф, х, һ, ц, ч, ш, щ, ь, ы, і, Ъ, Э, Ю, Я.

ДЫБЫСТАР

Қазақ тілінде **37 дыбыс бар**: 25 (26) дауыссыз және 12 дауысты.

ДАУЫССЫЗ ДЫБЫСТАР

б, в, г, ғ, д, ж, з, й, к, қ, л, м, н, ң, п, р, с, т, (у), ф, х, һ, ц, ч, ш, щ

Ұяң б, в, г, ғ, д, ж, з	Қатаң к, қ, п, с, т, ф, х, һ, ц, ч, ш, щ	Үнді	
		Мұрын жолды м, н, ң	Ауыз жолды й, л, р, у
у сөздің басында дауысты дыбыстың алдында (уық); сөздің ортасында немесе соңында дауыстыдан кейін (наурыз, тау) дауыссыз дыбыс болады		у қалған жағдайларда дауысты дыбыс болады	

ДАУЫСТЫ ДЫБЫСТАР

а, ә, е, и, о, ө, у, ұ, ү, ы, і, э

Тілдің қатысына қарай		Еріннің қатысына қарай		Жақтың қатысына қарай	
Жуан а, и, о, у, ұ, ы	Жіңішке ә, е, и, ө, у, ү, і, э	Еріндік о, ө, у, ұ, ү	Езулік а, ә, е, и, ы, і, э	Ашық а, ә, е, о, ө, э	Қысаң и, у, ұ, ү, ы, і
и, у дыбыстары жуан, жіңішке болады			ё, ю, я әріптері екі дыбыс береді: ё – [йо], ю – [йу], я – [йа]		

БУЫНДАР

Ашық	Тұйық	Бітеу
Бір дыбысты ә, а	Екі дыбысты ет, аз	Үш дыбысты бал, гүл
Екі дыбысты та, же	Үш дыбысты өрт, ұлт	Төрт дыбысты тарс, жұрт

СӨЗ ТАПТАРЫ

Толық мағыналы

Көмекші

Сөйлем мүшесі болып табылмайды
және өзгермейді

Зат есім

кім? не?

затты білдіреді

Зат есім жақтар мен
септіктер бойынша
өзгереді, тәуелдік
жалғаулары бар

жел, кітап, алма

Етістік

**не істеді?
не істеп жатыр?
не істейді?**

заттың әрекетін
білдіреді

Етістіктің райы,
шағы бар және сандар
мен жақтар бойынша
өзгереді

бару, ойнау, келу

Шылау сөздер

- Септеуліктер:
**үшін, дейін, соң,
бірге**
- Жалғаулықтар:
**және, әрі, бірақ,
немесе**
- Демеуліктер:
ма, жоқ, ғой, ғана

Есімдік

**кім? не? қандай? қай?
неше? қанша?**

зат есім, сын есім,
сан есімдердің орнына
қолданылады

Есімдік жақтар мен
септіктер бойынша
өзгереді

мен, бұл, кейбір

Еліктеу сөздер

- Еліктеуіш сөздер:
**тарс, пыр-пыр,
сылдыр-сылдыр,
қарш-қарш**
- Бейнелеуіш сөздер:
**жалт, селк,
маң-маң,
қызараң-қызараң**

Сын есім

қандай? қай?

заттың белгісін
білдіреді

Сын есім өзгермейді

қара, үлкен, жаңа

Одағай

- Көңіл-күй одағайлары:
**Бәрекелді!
Алақай! Паһ-паһ!
Әттеген-ай!**
- Жекіру одағайлары:
**Жә! Тәйт! Сап-сап!
Әлди-әлди!**
- Шақыру одағайлары:
**құр-құр,
шөре-шөре,
ауқау-ауқау,
пұшайт-пұшайт**

Үстеу

**қалай? қашан?
қайда?
неше? неге?**

заттың белгісін
білдіреді

Үстеу өзгермейді

бүгін, тек, төмен

Сан есім

неше? қанша?

заттың санын және
ретін білдіреді

Есептік сан есім зат
есімге ұқсас өзгереді

екі, қырық бір, екінші

ЖІКТІК ЖАЛҒАУ

Жалғаулар				Мысалдар				
Жақ	Жекеше түрі		Көпше түрі		Етістік	Зат есім	Сын есім	Сан есім
	Мен	-мын -мін дауыстылар- дан, үнді дауыс- сыздардан кейін	Біз	-мыз -міз дауыстылар- дан, й, л, р, у-дан кейін				
I		-бын -бін ж, з-нан кейін		-быз -біз ж, з, м, н, ң-нан кейін	-	ұстазбын ұстазбыз көмекшіңізбін жиенбіз	үлкенбіз тынымсызбын тынымсызбыз әлсізбін әлсізбіз	-
		-пын -пін қатаң дауыссыз- дардан, б, в, г, д-дан кейін		-пыз -піз қатаң дауыссыз- дардан, б, в, г, д-дан кейін	-	қонақпын қонақпыз студентпін студентпіз	жаспын жаспыз сезгішпін сезгішпіз	-
	II	Сен	-сың -сің	Сендер	-сыңдар -сіңдер	барасың барасындар көресің көресіндер	баласың баласындар дүкендесің дүкендесіндер	аласасың аласасындар үлкенсің үлкенсіндер
III	Сіз	-сыз -сіз	Сіздер	-сыздар -сіздер	барасыз барасыздар көресіз көресіздер	баласыз баласыздар дүкендесіз дүкендесіздер	аласасыз аласасыздар үлкенсіз үлкенсіздер	тоғыздасыз тоғыздасыздар үшіншісіз үшіншісіздер
	Ол	-	Олар	-	барады көреді	бала балалар дүкенде	аласа үлкен	тоғызда үшінші

ЗАТ ЕСІМ

Аффикстердің (шылаулардың, жалғаулардың және т. б.) жалғану тәртібі	қалаларыңызда					
	қала	+	лар	+	ыңыз	+

КӨПТІК ЖАЛҒАУ

Соңғы дыбыс	Алдыңғы дыбыстары жуан		Алдыңғы дыбыстары жіңішке	
дауысты, й, р, у	-лар	балалар, айлар	-лер	кемелер, жерлер
ж, з, л, м, н, ң	-дар	қағаздар, қолдар	-дер	өзендер, кілемдер
қатаң дауыссыз, б, в, г, д	-тар	кітаптар, тастар	-тер	есіктер, әтештер

Көптік жалғауы жалғанбайды:

- егер зат есімнің алдында сан есім тұрса;
- егер **көп, аз, бірнеше** және т. б. сөз қолданылса;
- егер заттар саналмайтын болса;
- егер осы сәтте сөз тек түр туралы болса: ру, тек, ұлт; аңдар, жәндіктер, өсімдіктер; дене мүшелері.

ТӘУЕЛДІК ЖАЛҒАУ

Жақ	Жекеше түрі			Көпше түрі		
	Соңғы дыбыс			Соңғы дыбыс		
		дауысты	дауыссыз		дауысты	дауыссыз
I	Менің	-м балам, бөлмем	-ым, -ім досым, үстелім	Біздің	-мыз, -міз баламыз, бөлмеміз	-ымыз, -іміз досымыз, үстеліміз
II	Сенің	-ң балаң, бөлмең	-ың, -ің досың, үстелің	Сендердің	—	-ың, -ің достарың, үстелдерің
	Сіздің	-ңыз, -ііз балаңыз, бөлмеңіз	-ыңыз, -іііз досыңыз, үстеліңіз	Сіздердің	—	-ыңыз, -іііз достарыңыз, үстелдеріңіз
III	Оның	-сы, -сі баласы, бөлмесі	-ы, -і досы, үстелі	Олардың	-сы, -сі баласы, бөлмесі	-ы, -і досы, үстелі

ЗАТ ЕСІМ

СЕПТІК ЖАЛҒАУЛАР

Септік	Жалғаулар	Соңғы дыбыс	Мысалдар
Атау кім? не?	—	—	қыз, көл қонақ, жігіт қалам, кесе
Ілік кімнің? ненің?	-дың/-дің -тың/-тің -ның/-нің	ж, з, и, й, л, р, у, ю қатаң дауыссыз, б, в, г, д дауысты (и, у, ю), м, н, ң	қыздың, көлдің қонақтың, жігіттің қаламның, кесенің
Барыс кімге? неге? қайда?	-ға/-ге -қа/-ке -на/-не -а/-е	дауысты, үнді дауыссыз, ж, з қатаң дауыссыз, б, в, г, д тәуелдік жалғау, III тәуелдік жалғау, I, II	қызға, қаламға, көлге, кесеге қонаққа, жігітке қаламына, кесесіне қаламыма, кесеме
Табыс кімді? нені?	-ды/-ді -ты/-ті -ны/-ні -н	үнді дауыссыз, ж, з, и, у, ю қатаң дауыссыз, б, в, г, д дауысты (и, у, ю) тәуелдік жалғау, III	қызды, қаламды, көлді қонақты, жігітті кесені қаламын, кесесін
Жатыс кімде? неде? қайда?	-да/-де -та/-те -нда/-нде	дауысты, үнді дауыссыз, ж, з қатаң дауыссыз, б, в, г, д тәуелдік жалғау, III	қызда, қаламда, көлде, кеседі қонақта, жігітте қаламында, кесесінде
Шығыс кімнен? неден? қайдан?	-дан/-ден -тан/-тен -нан/-нен	дауысты, ж, з, й, л, р, у қатаң дауыссыз, б, в, г, д м, н, ң	қыздан, көлден, кеседен қонақтан, жігіттен қаламнан
Көмектес кіммен? немен? қалай?	-бен -пен -мен	ж, з қатаң дауыссыз, б, в, г, д дауысты, үнді дауыссыз	қызбен қонақпен, жігітпен көлмен, қаламмен, кесемен

СЕПТЕУЛІКТЕР

Атау септік: үшін, туралы, жайлы, жайында, бойы, сияқты, тәрізді, ғұрлы, сықылды, шақты, шамалы, сайын, арқылы, бойынша, алдында

Барыс септік: дейін, шейін, тарта, жуық, таяу, таман, қарай, салым, қарсы, сәйкес, орай, бола

Шығыс септік: соң, бері, бастап, бұрын, бетер, артық, әрі, басқа, астам, кейін

Көмектес септік: бірге, қатар, қабат, қоса

ЕТІСТІК

Аффикстердің (шылаулардың, жалғаулардың және т. б.) жалғану тәртібі	<i>көрмейсіздер</i>								
		Болымсыз	Шақ	Жіктік жалғау	Көптік жалғау				
	көр	+	ме	+	й	+	сіз	+	дер

ЕТІСТІКТІҢ ШАҚТАРЫ

Өткен шақ	Субъективті өткен шақ	-ып, -іп, -п	айтыпты, келіпті
	Бұрынғы өткен шақ	-ған, -ген, -қан, -кен	айтқан, келген
	Ауыспалы өткен шақ	-атын, -етін, -йтын, -йтін	айтатын, келетін
	Жедел өткен шақ	-ды, -ді, -ты, -ті	айтты, келді
Осы шақ	Нақ осы шақ	-ып, -іп, -п + отыр, тұр, жатыр, жүр	айтып отыр, келіп жатыр
	Ауыспалы осы/келер шақ	-а, -е, -й	айтады, келеді
Келер шақ	Болжалды келер шақ	-ар, -ер, -р	айтар, келер
	Мақсатты келер шақ	-бақ, -бек, -пақ, -пек, -мақ, -мек	айтпақ, келмек

БОЛЫМСЫЗ ЕТІСТІК

Соңғы дыбыс	Алдыңғы дыбыстары жуан		Алдыңғы дыбыстары жіңішке	
дауысты, й, р, л, у	-ма	бастама, отырма	-ме	елеме, келме
ұяң дауыссыз, м, н, ң	-ба	жазба, қуанба	-бе	сезбе, ерінбе
қатаң дауыссыз	-па	сатпа, ұшпа	-пе	өспе, піспе

- қою/сою/құю/сүю/жаю/шаю + **й** (қойма)
- оқу/есту/ренжу/даму/қобалжу/тану/еру/абыржу/аршу/сұңғу + **ы/і** (оқыма)
- егер етістіктің негізі **г, ғ, б** ұяң дауыссыздарына аяқталса, онда олар қатаң дауыссыздарға **к, қ, п** өзгереді (**тігеді – тікпейді**)

СЫН ЕСІМ

Шырай	Мысалдар
Жай шырай	жақсы, үлкен, боз, қоңыр
Салыстырмалы шырай -рақ, -рек, -ырақ, -ірек, -лау, -леу, -дау, -деу, -тау, -теу, -ғыл, -ғылт, -ғылым, -шыл, -шіл, -ілдір, -қай, -ғыш, -гіш	жақсырақ, үлкенірек, бозырақ, қоңырырақ, жақсылау, үлкендеу, бозғылт, қоңырқай
Күшейтпелі шырай бастапқы буын еселеу + п	жап-жақсы, үп-үлкен, боп-боз, қоп-қоңыр
Асырмалы шырай + өте, тым, аса, тіпті, ең, ерен, ерекше, орасан, тіптен	өте жақсы, тым үлкен, аса боз, тіпті қоңыр

ЕСІМДІК

Түр	Мысалдар
Жіктеу	мен, сен, сіз, ол, біз, біздер, сендер, сіздер, олар
Сұрау	кім? не? неше? қай? қандай? қанша? қалай? қашан? қайда?
Сілтеу	бұл, осы, сол, анау, мынау, сонау, ана, мына, әні, міне, онда, мұнда
Жалпылау	бәрі, барлық, барша, бар, күллі, бүкіл, түгел
Белгісіздік	біреу, кейбір, әрбір, бірнеше, біраз, әркім, әрне, кімде-кім, әлдеқалай
Болымсыздық	еш, ешкім, ешбір, ештеме, дәнеңе, ешқандай, ешқашан, ешқайсы
Өздік	өз (өзім, өзің, өзіңіз, өзі, өзіміз, өздеріңіз)

САН ЕСІМ

Түр	Сұрақтар	Мысалдар
Есептік	қанша? неше?	бір, екі, он, жиырма, мың
Реттік -ыншы, -інші, -ншы, -нші	қаншасыншы? нешінші?	бірінші, екінші, оныншы, жиырмасыншы, мыңыншы
Жинақтық -ау, -еу (тек 7 сан есім)	нешеу?	біреу, екеу, үшеу, төртеу, бесеу, алтау, жетеу
Топтау -дан, -ден, -тан, -тен, -нан, -нен	қаншадан? нешеден?	қырықтан, жүз елу бестен, он-оннан, екі-үштен
Болжалдық -дай, -дей, -тай, -тей, -даған, -деген, -таған, -теген, -дап, -деп, -тап, -теп, -лап, -леп	қаншаға жуық? несеге жуық?	алтыдай, екідей, жиырма бестей, ондаған, сексендеген, отыздай, елулеп, жүздеп, мыңдап
Бөлшектік	—	төрт бүтін үштен екі ($4\frac{2}{3}$)

АЛФАВИТ (ӘЛІПБИ)

Аа а	Бб бэ	Вв вэ	Гг гэ	Дд дэ	Ее е	Ёё ё
Жж жэ	Зз зэ	Ии и	Йй и краткое	Кк ка	Лл эль	Мм эм
Нн эн	Оо о	Пп пэ	Рр эр	Сс эс	Тт тэ	Уу у
Фф эф	Хх ха	Цц цэ	Чч че	Шш ша	Щщ ща	Ъ твёрдый знак
Ы ы	Ь мягкий знак	Ээ э	Юю ю	Яя я	гласные буквы (дауысты әріптер) согласные буквы (дауыссыз әріптер)	

<i>А а</i>	<i>Б б</i>	<i>В в</i>	<i>Г г</i>	<i>Д д</i>
<i>Е е</i>	<i>Ё ё</i>	<i>Ж ж</i>	<i>З з</i>	<i>И и</i>
<i>Й й</i>	<i>К к</i>	<i>Л л</i>	<i>М м</i>	<i>Н н</i>
<i>О о</i>	<i>П п</i>	<i>Р р</i>	<i>С с</i>	<i>Т т</i>
<i>У у</i>	<i>Ф ф</i>	<i>Х х</i>	<i>Ц ц</i>	<i>Ч ч</i>
<i>Ш ш</i>	<i>Щ щ</i>	<i>Ъ</i>	<i>Ы</i>	<i>Ь</i>
<i>Э э</i>	<i>Ю ю</i>	<i>Я я</i>		

ФОНЕТИЧЕСКИЙ РАЗБОР СЛОВА (СӨЗДІ ФОНЕТИКАЛЫҚ ТАЛДАУ)

Дауыссыз әріп **а, о, у, ы, э** дауыстыларының алдында **жуан** дауыссыз дыбыс береді, **я, ё, ю, и, е** дауыстыларының алдында **жіңішке** дауыссыз дыбыс береді.

я, ё, ю, е әріптері – **қосарлы** дауыстылар. Олар екі дыбыс береді, егер: сөздің басында тұрса; дауыстыдан кейін; **ь, ь** кейін.

я – [й'][а] **ё** – [й'][о] **ю** – [й'][у] **е** – [й'][э]

[ж], [ш], [ц] – **үнемі жуан** дыбыстар.

[ч'], [щ'], [й'] – **үнемі жіңішке** дыбыстар.

' – жіңішке дыбысты білдіреді.

ь, ь – дыбыс бермейді.

ь – алдында тұрған дауыссыздың жіңішкелігі көрсеткіші.

1. Сөзді жаз.
2. Сөзді буындарға бөл және буындар санын көрсет.
3. Екпін қой.
4. Әр дыбыстың белгісін анықта.
Дауысты: екпінді/екпінсіз.
Дауыссыз: жұп/жұпсыз, ұяң/қатаң, жуан/жіңішке.
5. Әріптер мен дыбыстар санын көрсет.

Мысалы: СЕМЬЯ

Се-мья – 2 буын

с [с'] – дауыссыз, жұп, қатаң, жіңішке

е [и] – дауысты, екпінсіз

м [м'] – дауыссыз, жұпсыз, ұяң, жіңішке

ь [–] –

я [й'] – дауыссыз, жұпсыз, ұяң, жіңішке

[а] – дауысты, екпінді

5 әріп, 5 дыбыс

Согласные (дауыссыз)	Звонкие (ұяң)						Глухие (қатаң)					
Парные (жұп)	[б]	[в]	[г]	[д]	[з]	[ж]	[п]	[ф]	[к]	[т]	[с]	[ш]
	[б']	[в']	[г']	[д']	[з']	–	[п']	[ф']	[к']	[т']	[с']	–
Непарные (жұпсыз)	[л]	[м]	[н]	[р]	–		[х]	[ц]	–	–		
	[л']	[м']	[н']	[р']	[й']		[х']	–	[ч']	[щ']		

РАЗБОР СЛОВА ПО СОСТАВУ (СӨЗДІ ҚҰРАМЫ БОЙЫНША ТАЛДАУ)

Изменяемая часть слова (сөздің өзгеретін бөлігі)

Окончание (жалғауы)	□	сөз формасын құрайды және сөзді сөйлемде байланыстыру қызметін атқарады	мороз□, мороз□а
----------------------------	---	---	-----------------

Значимые части слова (сөздің маңызды бөліктері)

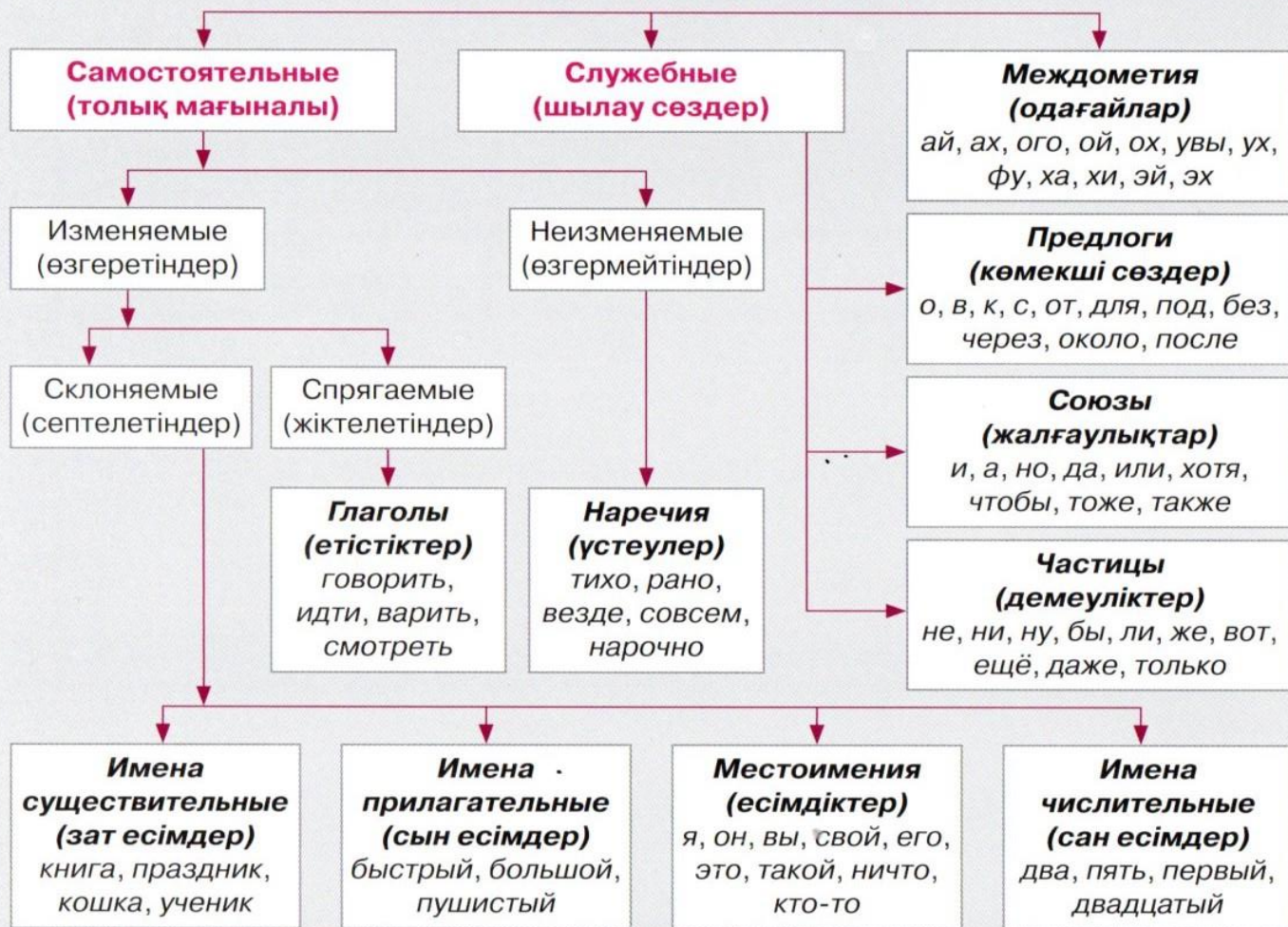
Основа (негізі)	└───┘	жалғаусы жоқ сөздің бөлігі	мороз└───┘ный
Корень (түбірі)	┌───┐	түбірлес сөздердің ортақ бөлігі	мороз┌───┐, морозный
Приставка	└─┘	жаңа сөз құрайды	за└─┘морозил
Суффикс (жұрнақ)	└─┘	жаңа сөз құрайды	морози└─┘ще

Мысалы: ЗАМОРОЗКИ

1. Жалғауын тап. □и
2. Негізін белгіле. заморозк└───┘
3. Түбірін ажырат. мороз
4. Приставканы көрсет. за└─┘
5. Жұрнақты көрсет. морози└─┘

за└─┘морозк└───┘и

ЧАСТИ РЕЧИ (СӨЗ ТАПТАРЫ)

ВИДЫ ПРЕДЛОЖЕНИЙ (СӨЙЛЕМ ТҮРЛЕРІ)

Сөйлем аяқталған ойды білдіреді.

Сөйлем **айтылу мақсаты** мен **интонациясына қарай** келесі түрлерге бөлінеді:

Айтылу мақсатына қарай Интонациясына қарай	Восклицательное (лепті сөйлем)	Невосклицательное (лепсіз сөйлем)
Повествовательное (хабарлы сөйлем) әңгіме, баяндау, хабарлау	Мне подарили щенка! Пришла весна!	Оле подарили щенка. Наступила весна.
Побудительное (бұйрықты) бұйрық, өтініш, тілек	Забей гол! Иди быстрее!	Забей, пожалуйста, гол. Давай пойдём быстрее.
Вопросительное (сұраулы сөйлем) сұрақ	Почему же не идёт дождь?! Ты опять не сделал уроки?!	Почему не идёт дождь? Уроки сделал?

ЧЛЕНЫ ПРЕДЛОЖЕНИЯ (СӨЙЛЕМ МҮШЕЛЕРІ)

Член предложения (сөйлем мүшесі)	Обозначает (білдіреді)	Вопросы (сұрақтар)
Главный (тұрлаулы)	Подлежащее (бастауыш) _____	затты кто? что?
	Сказуемое (баяндауыш) _____	заттың әрекетін что делать? что сделать?
Второстепенный (тұрлау-сыз)	Определение (анықтауыш) ~~~~~	заттың белгісін какой? чей?
	Дополнение (толықтауыш) -----	затты косвенных падежей
	Обстоятельство (пысықтауыш) -----	уақытты, орынды, тәсілді где? куда? когда? как? откуда?

МОРФОЛОГИЧЕСКИЙ РАЗБОР (МОРФОЛОГИЯЛЫҚ ТАЛДАУ)

Мысалы: Повар приготовил для них вкусную кашу.

ГЛАГОЛ (ЕТІСТІК)

1. Сөз табы (қандай сұраққа жауап береді).
2. Бастапқы формасы (белгісіз формасы).
3. Жіктеу.
4. Шақ.
5. Сан (жекеше/көпше түрі).
6. Жақ (осы және келер шақтарда).
7. Тек (өткен шақта).
8. Сөйлем мүшесі.

Приготовил (что делал?) – етістік, б. ф. – приготовить, II ж., өткен шақ, жекеше түрі, ер текті, баяндауыш.

ИМЯ СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ (ЗАТ ЕСІМ)

1. Сөз табы (қандай сұраққа жауап береді).
2. Бастапқы формасы (Им. п. (септік), жекеше түрі).
3. Жанды/жансыз.
4. Жалқы/ жалпы.
5. Сан (жекеше/көпше түрі).
6. Тек.
7. Септік.
8. Септеу.
9. Сөйлем мүшесі.

Кашу (что?) – зат есім, б. ф. – каша, жансыз, жалпы, жекеше түрі, әйел текті, В. п., 1-ші септеу, толықтауыш.

ИМЯ ПРИЛАГАТЕЛЬНОЕ (СЫН ЕСІМ)

1. Сөз табы (қандай сұраққа жауап береді).
2. Бастапқы формасы (Им. п. (септік), жекеше түрі, ер текті).
3. Сан (жекеше/көпше түрі).
4. Тек.
5. Септік.
6. Сөйлем мүшесі.

Вкусную (какую?) – сын есім, б. ф. – вкусный, жекеше түрі, әйел текті, В. п., анықтауыш.

МЕСТОИМЕНИЕ (ЕСІМДІК)

1. Сөз табы (қандай сұраққа жауап береді).
2. Бастапқы формасы (Им. п. (септік), жекеше түрі, ер текті).
3. Жақ.
4. Сан (жекеше/көпше түрі).
5. Тек (3-е лицо (3-ші жақ), жекеше түрі).
6. Септік.
7. Сөйлем мүшесі.

(Для) них (для кого?) – есімдік, б. ф. – он, 3-ші жақ, көпше түрі, Р. п., толықтауыш.

ГЛАГОЛ (ЕТІСТІК)

Етістік – заттың қимылын білдіретін маңызды сөз табы
(что делать? что сделать?) (не істеді? не істеп жатыр? не істейді?)

ВИД (ТҮР)	Несовершенный	что делать?	решать, одевать, рисовать, таять
	Совершенный	что сделать?	решить, одеть, нарисовать, растаять

ВРЕМЯ (ШАҚ)	Настоящее (осы)	что делает?	решает, одевает, рисует, тает
	Будущее (келер)	что будет делать? что сделает?	будет решать, будет одевать, будет рисовать, будет таять решит, оденет, нарисует, растает
	Прошедшее (өткен)	что делал? что сделал?	решил, одевал, рисовал, таял решил, одел, нарисовал, растаял

ИЗМЕНЕНИЕ ПО ЛИЦАМ И ЧИСЛАМ (ЖАҚТАР МЕН ЖЕКЕШЕ ЖӘНЕ КӨПШЕ ТҮРІ БОЙЫНША ӨЗГЕРІС)

Время (шақ)	Лицо (жақ)	Единственное число (жекеше түрі)	Множественное число (көпше түрі)
Настоящее (осы)	1	я читаю	мы читаем
	2	ты читаешь	вы читаете
	3	он читает	они читают
Будущее (келер)	1	я буду читать	мы будем читать
	2	ты будешь читать	вы будете читать
	3	он будет читать	они будут читать
Прошедшее (өткен)	1	я читал	мы читали
	2	ты читал	вы читали
	3	он читал	они читали

ИЗМЕНЕНИЕ ПО РОДАМ (ТЕКТЕРІ БОЙЫНША ӨЗГЕРІС)

Тек өткен шақтың жекеше түрінде өзгереді:
читал, читала, читало

ОКОНЧАНИЯ В НАСТОЯЩЕМ И БУДУЩЕМ ВРЕМЕНИ (ОСЫ ЖӘНЕ КЕЛЕР ШАҚТЫҢ ЖАЛҒАУЛАРЫ)

I спряжение (жіктелу)

Лицо (жақ)	Ед. число (жекеше түрі)	Мн. число (көпше түрі)
1	-у, -ю	-ем
2	-ешь	-ете
3	-ет	-ут, -ют

II спряжение (жіктелу)

Лицо (жақ)	Ед. число (жекеше түрі)	Мн. число (көпше түрі)
1	-у, -ю	-им
2	-ишь	-ите
3	-ит	-ат, -ят

ОПРЕДЕЛЕНИЕ СПРЯЖЕНИЯ (ЖІКТЕЛУДІ АНЫҚТАУ)

Окончание (жалғау)	I	II
Екпін түсіріп: етістікті көпше түрдің 3-ші жағына қой.	-ут, -ют	-ат, -ят
Екпінсіз: етістікті белгісіз формаға қой.	-ать, -ять, -уть, -еть, -оть	-ить

Глаголы-исключения (ерекше етістіктер)

I жіктелуге жатады: брить, стелить.

II жіктелуге жатады: гнать, дышать, держать, зависеть, видеть, слышать, обидеть, терпеть, вертеть, ненавидеть, смотреть.

ИМЯ СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ (ЗАТ ЕСІМ)

Зат есім – заттың атын білдіретін маңызды сөз табы (кто? что?) (кім? не?)	Одушевлённое (жанды): девочка, птица Неодушевлённое (жансыз): дом, корабль	Собственное (жалқы): Урал, Барсик Нарицательное (жалпы): река, кот
---	---	---

СКЛОНЕНИЕ (СЕПТЕУ)

1		2		3
Мужской род (ер текті)	Женский род (әйел текті)	Мужской род (ер текті)	Средний род (орта текті)	Женский род (әйел текті)
-а, -я	-а, -я	–	-о, -е	Ы-мен сөздің аяғында
папа, дядя	вода, земля	стол, конь	золото, море	степь, ночь

ЧИСЛО (САН)

Единственное (жекеше)	Множественное (көпше)
книга, слон	книги, слоны

РОД (ТЕК)

Мужской (ер текті) он, мой	Женский (әйел текті) она, моя	Средний (орта текті) оно, моё
ветер, ландыш	берёза, мышь	солнце, весло

ПАДЕЖ (СЕПТІК)

Падеж (септік)	Слова (сөздер)	Вопросы (сұрақтар)	Предлоги (көмекші сөздер)	Примеры (мысалдар)
Именительный	есть	кто? что?	–	друг, друзья, роза, розы
Родительный	нет	кого? чего?	с, без, у, от, до, из, из-за, для, впереди, позади, после, вокруг, возле, около, кроме	друга, друзей, розы, роз
Дательный	даю	кому? чему?	к, по, благодаря, вопреки	другу, друзьям, розе, розам
Винительный	вижу, смотрю	кого? что?	в, во, на, за, про, под, об, через, сквозь	друга, друзей, розу, розы
Творительный	доволен, горжусь	кем? чем?	с, со, за, над, под, между, перед	другом, друзьями, розой, розами
Предложный	говорю, думаю	(о) ком? (о) чём?	о, об, обо, в, на, при	друге, друзьях, розе, розах

ИМЯ ПРИЛАГАТЕЛЬНОЕ (СЫН ЕСІМ)

Сын есім – заттың белгісін білдіретін маңызды сөз табы

(какой? какая? какое? какие?)

(кандай? қай?)

ЧИСЛО (САН)	РОД (ТЕК)	Примеры (мысалдар)
Единственное (жекеше)	Мужской (ер текті)	-ый, -ий, -ой красивый, яркий, сухой
	Женский (әйел текті)	-ая, -яя добрая, зимняя
	Средний (орта текті)	-ое, -ее ясное, вечернее
Множественное (көпше)	—	-ые, -ие умные, высокие

ПАДЕЖ (СЕПТІК)	Единственное число (жекеше түрі)			Множественное число (көпше түрі)
	Мужской род (ер текті)	Женский род (әйел текті)	Средний род (орта текті)	
И. п. (есть)	(какой?) -ый, -ий новый, синий	(какая?) -ая, -яя новая, синяя	(какое?) -ое, -ее новое, синее	(какие?) -ые, -ие новые, синие
Р. п. (нет)	(какого?) -ого, -его нового, синего	(какой?) -ой, -ей новой, синей	(какого?) -ого, -его нового, синего	(каких?) -ых, -их новых, синих
Д. п. (даю)	(какому?) -ому, -ему новому, синему	(какой?) -ой, -ей новой, синей	(какому?) -ому, -ему новому, синему	(каким?) -ым, -им новым, синим
В. п. (вижу)	(какой?) -ый, -ий новый, синий	(какую?) -ую, -юю новую, синюю	(какое?) -ое, -ее новое, синее	(какие?) -ые, -ие новые, синие
Т. п. (доволен)	(каким?) -ым, -им новым, синим	(какой?) -ой, -ей новой, синей	(каким?) -ым, -им новым, синим	(какими?) -ыми, -ими новыми, синими
П. п. (говорю)	(о каком?) -ом, -ем новом, синем	(о какой?) -ой, -ей новой, синей	(о каком?) -ом, -ем новом, синем	(о каких?) -ых, -их новых, синих

СТЕПЕНЬ СРАВНЕНИЯ (ШЫРАЙ)

Сравнительная (салыстырмалы)	простая (қарапайым)	-ее, -ей, -е, -ше	быстрее
	составная (құрамдас)	более, менее	более быстрый
Превосходная (күшейтпелі)	простая (қарапайым)	-ейш-, айш-	быстрее
	составная (құрамдас)	наиболее, наименее, самый	наиболее быстрый

МЕСТОИМЕНИЕ (ЕСІМДІК)

Есімдік – заттың атын, сынын, санын, олардың аттарын білдірмейтін, бірақ солардың (зат есім, сын есім, сан есімдердің) орнына жұмсалатын сөз табы

РАЗРЯД (ДӘРЕЖЕ)	Личные	я, ты, он, она, оно, мы, вы, они
	Возвратное	себя
	Притяжательные	мой, твой, свой, ваш, наш, его, её, их
	Вопросительно-относительные	кто, что, какой, чей, который, каков, сколько
	Указательные	то, тот, это, этот, столько, такой, таков, сей
	Определительные	всякий, каждый, сам, самый, любой, иной, другой, весь
	Отрицательные	никто, ничто, никакой, ничей, некого, нечего
	Неопределённые	некто, нечто, некоторый, некий, какой-либо, кто-то, что-то, кто-нибудь, что-нибудь, кое-какой, чей-нибудь

СКЛОНЕНИЕ (СЕПТЕУ)	Падеж (септік)	Вопросы (сұрақтар)	Лицо (жақ)							
			1		2		3			
	И. п.	кто? что?	я	мы	ты	вы	он	она	оно	они
	Р. п.	кого? чего?	меня	нас	тебя	вас	его	её	его	их
	Д. п.	кому? чему?	мне	нам	тебе	вам	ему	ей	ему	им
	В. п.	кого? что?	меня	нас	тебя	вас	его	её	его	их
	Т. п.	кем? чем?	мною	нами	тобой	вами	им	ею	им	ими
	П. п.	(о) ком? чём?	(обо) мне	(о) нас	(о) тебе	(о) вас	(о) нём	(о) ней	(о) нём	(о) них

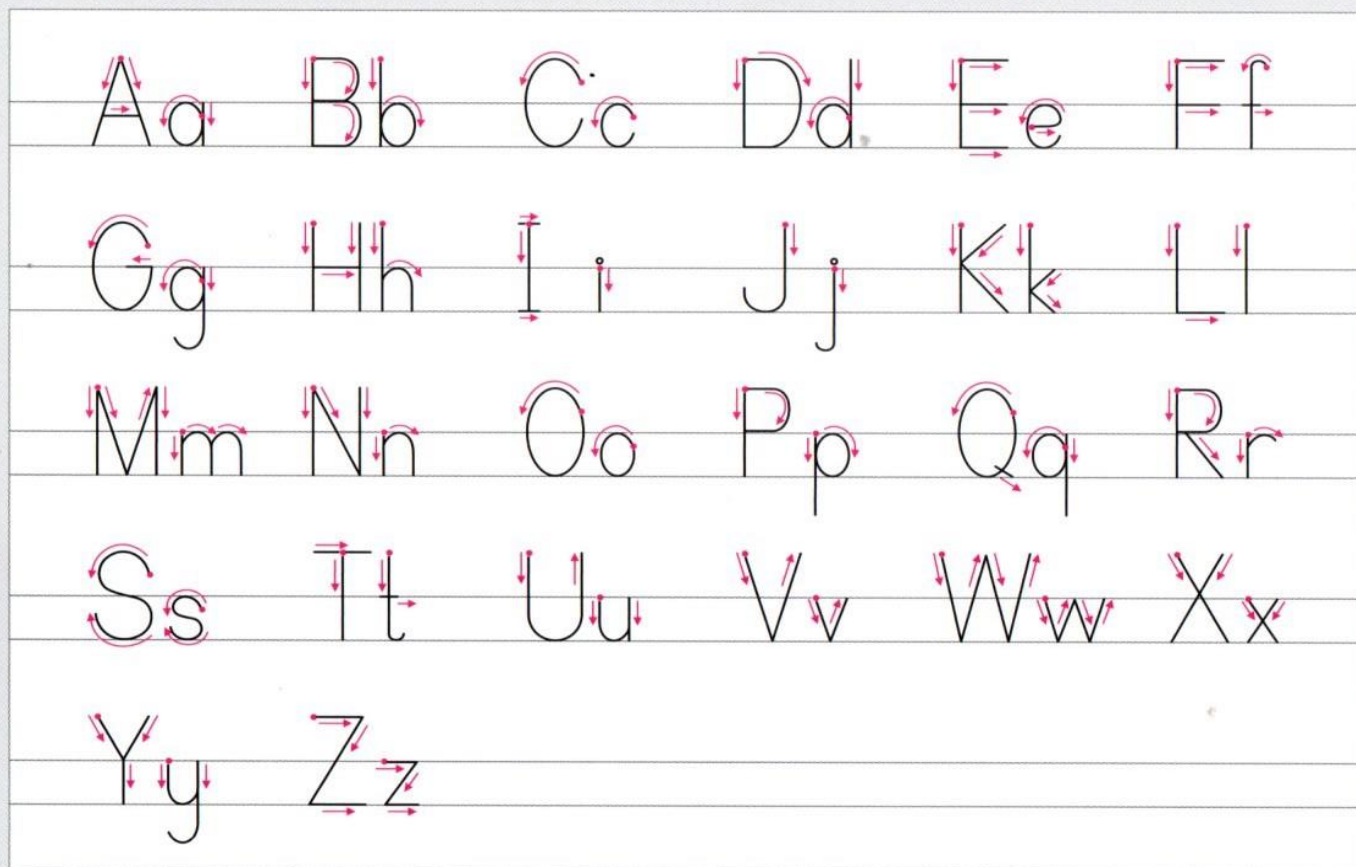
НАРЕЧИЕ (ҮСТЕУ)

Үстеу – заттың әр қилы қимылы мен ісінің әр түрлі белгісін білдіретін маңызды сөз табы
(**как? когда? где? сколько? почему?**) (**қалай? қашан? қайда? неше? неге?**)

РАЗРЯД (ДӘРЕЖЕ)	Наречие образа действия как? каким образом?	хорошо, плохо, быстро, тихо, еле-еле, вдруг, аккуратно, отлично, наскоро, никак, часто
	Наречие времени когда? как долго? с (до) каких пор?	сегодня, вчера, недавно, накануне, сейчас, никогда, теперь, уже, рано, тогда, сначала
	Наречие места где? куда? откуда?	здесь, там, вблизи, вдалеке, везде, издалека, сюда, кое-где, вниз, вправо, никуда, нигде
	Наречие меры и степени сколько? насколько? во сколько раз?	много, немного, дважды, вдвое, вдоволь, совсем, чересчур, чуть-чуть, весьма, очень
	Наречие причины почему? отчего? по какой причине?	сгоряча, даром, поневоле, слепо, потому, оттого, просто
	Наречие цели зачем? для чего? с какой целью?	нарочно, незачем, назло, умышленно, специально, наперекор, невзначай

ALPHABET (ӘЛІПБИ)

Aa [ei]	Bb [bi:]	Cc [si:]	Dd [di:]	Ee [i:]	Ff [ɛf]
Gg [dʒi:]	Hh [eitʃ]	Ii [ai]	Jj [dʒei]	Kk [kei]	Ll [ɛl]
Mm [ɛm]	Nn [ɛn]	Oo [ou]	Pp [pi:]	Qq [kju:]	Rr [a:/ar]
Ss [ɛs]	Tt [ti:]	Uu [ju:]	Vv [vi:]	Ww [ˈdʌbəlju:]	Xx [ɛks]
Yy [wai]	Zz [zɛd/zi:]	vowel letters (дауысты әріптер) consonant letters (дауыссыз әріптер)			

ДАУЫСТЫ ӨРІПТЕРДІ ОҚУ

A, a	[ei]	lake, date, page, plane	O, o	[əʊ]	home, most, pole, note
	[æ]	bad, man, cat, flat		[ɒ]	not, dot, shop, rock
E, e	[i:]	eat, we, she, these	U, u	[ju:]	use, tune, pupil, student
	[e]	ten, bell, bed, pencil		[ʌ]	cup, but, luck, funny
I, i	[ai]	tie, like, five, time	Y, y	[ai]	by, cry, type, sky
	[i]	it, lift, bit, little		[i]	duty, myth, fifty, symbol

КЕЙБІР ДАУЫССЫЗ ӨРІПТЕРДІ ОҚУ

C, c	[k]	cap, cut, colour, camera	S, s	[s]	son, sun, east, seven
	[s]	city, center, peace, citizen		[z]	rose, close, museum, beds
G, g	[dʒ]	gum, cage, giant, logic	X, x	[ks]	text, six, fox, next
	[g]	gas, got, game, flag		[gz]	exam, exotic, exist, exact
J, j	[dʒ]	jam, joke, jump, journal	W, w	[w]	wet, wind, well, sweep

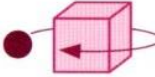
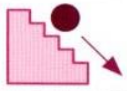
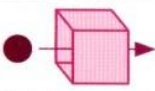
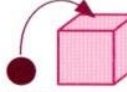
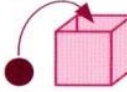
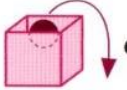
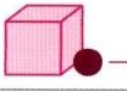
КЕЙБІР ҚОСАРЛЫ ӨРІПТЕРДІ ОҚУ

ng	[ŋ]	long, ring, young, gang	ow	[aʊ]	now, down, brown, flower
	[ŋg]	jingle, hungry, mango, finger		[əʊ]	show, snow, yellow
gn	[n]	gnat, foreign, design, sign	ou	[aʊ]	loud, house, shout, mouse
nk	[ŋk]	pink, bank, drink, think		[ʌ]	double, couple, country, touch
kn	[n]	knee, kneel, knife, know		[ʊ]	could, would, should, dour
ck	[k]	pick, clock, black, lack		[u:]	soup, group, rout, souvenir
wr	[r]	wrap, wreath, wring, wrote	oy	[ɔi]	boy, joy, toy, destroy
wh	[w]	while, what, wheel, when	oi	[ɔi]	oil, point, voice, noise
	[h]	who, whole, whom, whose	ay	[ei]	day, ray, play, say
gh	–	(оқымайды) high, eight	ai	[ei]	rain, paint, gain, aim
sh	[ʃ]	shelf, ship, cash, dish	ar	[ɑ:]	car, far, large, party
ch	[tʃ]	chess, child, bench, switch		[ə]	similar, popular, solar
sch	[sk]	school, scheme, scholar	or	[ɔ:]	short, force, more, port
th	[ð]	the, this, that, those		[ə]	doctor, visitor, actor, sector
	[θ]	thin, bath, thing, cloth	er	[ɜ:]	her, term, service, merge
ph	[f]	phone, photo, phonetic		[ə]	letter, under, writer, paper
ee	[i:]	free, meet, weed, engineer	ir	[ɜ:]	girl, third, first, circle
ea	[i:]	tea, read, meat, please	ur	[ɜ:]	turn, fur, burn, burst
oo	[u:]	too, soon, spoon, choose	ure	[jʊə]	pure, sure, mixture, creature
	[ʊ]	book, good, look, wool	all	[ɔ:l]	call, ball, tall, small

ADJECTIVES (СЫН ЕСІМДЕР)

ЖАЙ ШЫРАЙ	САЛЫСТЫРМАЛЫ ШЫРАЙ	КҮШЕЙТПЕЛІ ШЫРАЙ
Даракүрделі (және кейбір қоскүрделі) сын есімдер		
long, tall	+ -er longer, taller	+ the, -est the longest, the tallest
Егер сын есім айтылмайтын дауысты -е-ге аяқталса, онда шырайда ол бос қалады		
large, brave	larger, braver	the largest, the bravest
Егер сын есім бір дауыстыға және бір дауыссызға аяқталса, онда шырайда ақырғы дауыссыз қосарланады		
big, fat	bigger, fatter	the biggest, the fattest
Егер сын есім дауыссызға және -у әрпіне аяқталса, онда шырайда соңғы -у әрпі -і-ге өзгереді		
easy, dirty	easier, dirtier	the easiest, the dirtiest
Көп буынды сын есімдер		
expensive, famous	+ more more expensive, more famous	+ the most the most expensive, the most famous
Ережеге бағынбайтын сын есімдер		
good, bad, little, far	better, worse, less, farther	the best, the worst, the least, the farthest

PREPOSITIONS OF MOVEMENT
(ҚОЗҒАЛЫС КӨМЕКШІ СӨЗДЕРІ)

 up	 along	 round
 down	 across	 through
 onto	 into	 to the left
 off	 out of	 to the right
 to	 away from	

PREPOSITIONS OF TIME
(УАҚЫТ КӨМЕКШІ СӨЗДЕРІ)

on	күн, апта күні, day сөздерімен
in	тәулік уақыты (night өзге), ай, маусым, жыл, ғасыр
at	дәл уақыт, мереке, night, weekend сөздерімен
during үшін	since соннан
before дейін	after кейін

PRONOUNS (ЕСІМДІКТЕР)

Жіктеу есімдігі

I	мен	me	маған
you	сен	you	саған
he	ол	him	оған
she	ол	her	оған
it	ол	it	оған
we	біз	us	бізге
you	сіздер	you	сіздерге
they	олар	them	оларға

Тәуелдік есімдік
(тәуелді/тәуелсіз
түрлері)

my/ mine	менің
your/ yours	сенің
his/ his	оның
her/ hers	оның
its/ its	оның
our/ ours	біздің
your/ yours	сіздердің
their/ theirs	олардың

Өздік есімдік

myself	мен өзім
yourself	сен өзің
himself	ол өзі
herself	ол өзі
itself	ол өзі
ourselves	біз өзіміз
yourselves	сіздер
	өздеріңіз
themselves	олар өздері

Жалпылау есімдігі

all	барлығы
each	әрқайсысы
every	әрқайсысы
everybody	әрқайсысы
everyone	әрқайсысы
everything	бәрі
either	кез келген
both	екеуін де
other	басқа
another	басқа

Сілтеу есімдігі

it	ол
this	осы
these	осылар
that	анау
those	аналар
such	осындай
same	сол, соның өзі, солар, солардың өзі

Өзара

each other	бір-бірін
one another	біреуі екіншісін

Сұрау есімдігі

who	кім
whose	кімдікі
which	қайсысы
what	не
why	неге, не үшін
when	қашан

Тиесілілік
есімдігі

who	кім
whose	кімдікі
which	қайсысы
that	не

Белгісіздік есімдігі

some	кейбір	anyone	әлдебіреу	nothing	ештеңе
somebody	біреу	anything	әлдене	many	көп
someone	біреу	no	жоқ	much	көп
something	бірдеңе	nobody	ешкім	few	аз
any	кез келген	no one	ешкім	little	аз
anybody	әлдебіре	none	ештеңе		

PREPOSITIONS OF PLACE (ОРЫН КӨМЕКШІ СӨЗДЕРІ)

 on	 over	 above	 in front of	 at, by	 inside
 in	 under	 below	 behind	 near	 outside
 between	 (a)round	 between	 opposite		

MODAL VERBS (МОДАЛЬДІ ЕТІСТІКТЕР баламаларымен)

Modal verb (модальдi етiстiк)	Present tense (осы шақ)	Past tense (өткен шақ)	Future tense (келер шақ)
can <i>to be able (to)</i> жасай алу, қолынан келу	+ can am/is/are able (to) – cannot (can't) am/is/are not able (to)	+ could was/were able (to) – could not (couldn't) was/were not able (to)	+ — will be able (to) – — will not be able (to)
may <i>to be allowed (to)</i> жасай алу, рұқсаты болу	+ may am/is/are allowed (to) – may not (mayn't) am/is/are not allowed (to)	+ might was/were allowed (to) – might not (mightn't) was/were not allowed (to)	+ — will be allowed (to) – — will not be allowed (to)
must тиісті болу	+ must – must not (mustn't)	—	—
ought (to) солай жасау қажет	+ ought (to) – ought not (to) (oughtn't (to))	—	—

Must, ought, shall, should етістіктерінің баламалары

to have (to) мәжбүр, тура келеді	+ have/has (to) – do/does not have (to)	+ had (to) – did not (didn't) have (to)	+ will have (to) – will not have (to)
to be (to) тиісті (жоспар бойынша)	+ am/is/are (to) – am/is/are not (to)	+ was/were (to) – was/were not (to)	—

Көпфункционалды етістіктер

shall міндетті, тиісті	—	—	+ shall – shall not (shan't)
should солай жасау қажет	+ should – should not (shouldn't)	—	—
will қалау, ниеттену	—	—	+ will – will not (won't)
would қалау, ықтимал	—	+ would – would not (wouldn't)	—
need қажетсіну	+ need – need not (needn't)	—	—
dare солай жасай алу	+ dare – dare not (daren't)	+ dared – dared not	—

VERB TENSES: SIMPLE, CONTINUOUS
(ЕТІСТІКТІҢ ШАҚТАРЫ)

Дұрыс етістік **work – worked – worked**, бұрыс етістік **go – went – gone**

SIMPLE	Present tense (осы шақ)			Past tense (өткен шақ)			Future tense (келер шақ)		
	<i>every day, usually, always, often, never, sometimes</i>			<i>yesterday, last week, an hour ago, in 1985</i>			<i>tomorrow, next week, soon, in 2 days, in 2020</i>		
	+ I We You They He/she/it } work go works, goes			I He/she/it We You They } worked went			I We You He/she/it } will/shall will } work go		
	- I We You They He/she/it } do not does not } work go			I He/she/it We You They } did not } work go			I We You He/she/it } will not/ shall not } work will not } go		
CONTINUOUS	? Do Does } I we you they he/she/it } work? go?			Did } I he/she/it we you they } work? go?			Will/shall } I we you he/she/it } work? go?		
	<i>now, today, at the moment, at present, these days, still</i>			<i>while, when, all morning, at 5 o'clock, last year</i>			<i>next week, next Monday, tomorrow at this time</i>		
	+ I We You They } am is are } working going			I We You They } was were } working going			I We You He/she/it } will/shall will } be working be going		
	- I We You They } am not is not are not } working going			I We You They } was not were not } working going			I We You He/she/it } will not/ shall not will not } be working be going		
CONTINUOUS	? Am Is Are } I he/she/it we you they } working? going?			Was Were } I he/she/it we you they } working? going?			Will/shall } I we you he/she/it } be working? be going?		

VERB TENSES: PERFECT, PERFECT CONTINUOUS
(ЕТІСТІКТІҢ ШАҚТАРЫ)

Дұрыс етістік **work – worked – worked**, бұрыс етістік **go – went – gone**

PERFECT	Present tense (осы шақ)		Past tense (өткен шақ)		Future tense (келер шақ)	
	<i>already, often, for a week, ever, by now, sometimes</i>		<i>before, after, already, never, since, by the time</i>		<i>before, till, untill, if, by then, by the time, by 2023</i>	
	+ I We You They He/she/it have worked gone has		I He/she/it We You They had worked gone		I We You He/she/it They will/shall will have worked have gone	
	- I We You They He/she/it have not worked gone has not		I He/she/it We You They had not worked gone		I We You He/she/it They will not/ shall not will not have worked have gone	
PERFECT CONTINUOUS	? Have we you they worked? gone? Has he/she/it		Had he/she/it we you they worked? gone?		Will/shall I we you he/she/it they have worked? have gone? Will	
	<i>for a week, resently, lately, since, all day, the whole day</i>		<i>before, after, never, since, for 3 hours, for a long time</i>		<i>by the time, by tomorrow, for 2 days, for a long time</i>	
	+ I We You They He/she/it have been working been going has		I He/she/it We You They had been working been going		I We You He/she/it They will/shall have will have been working been going	
	- I We You They He/she/it have not been working been going has not		I He/she/it We You They had not been working been going		I We You He/she/it They will/shall not have will not have been working been going	
PERFECT CONTINUOUS	? Have I we you they been working? been going? Has he/she/it		Had I he/she/it we you they been working? been going?		Will/ shall I we you he/she/it they have been working? been going? Will	

ARTICLES (АРТИКЛЬДЕР)

A/AN – Indefinite Article (белгісіз артикль)

a артиклі зат есім дауыссыз дыбыстан басталса,
ал an дауысты дыбыстан басталса қойылады.

1. Алғаш рет айтылған жекеше түрдегі зат есімдермен: **A man came up to a policeman.**
2. Көптеген ұқсастықтары бар зат есімдермен, яғни бір топқа жататындармен: **I need a pencil.**
3. Мамандық немесе лауазым атауларымен: **She is a doctor.**
4. Уақытты білдіретін зат есімдермен, «бір» мағынасында: **I will be back in an hour.**

THE – Definite Article (белгілі артикль)

1. Жекеше түрдегі қайтадан сөз болатын зат есімдермен: **I have a cat. The cat is black.**
2. Жекеше түрдегі әңгімелесушіге бұрыннан белгілі зат есімдермен: **We came to the doctor who had cured our friend.**
3. Жекеше түрдегі топты, санатты білдіретін, яғни қорытындылаудағы, топтастырудағы зат есімдермен: **The whale is not a fish.**
4. Жаратылысында жеке-дара зат есімдермен: **the Earth, the sky, the world.**
5. Дүние жүзінің бөліктерін, мұхиттарды, теңіздерді, өзендерді, таулы жоталарды және аралдарды, шөлдерді, елдерді және т. б. атауларымен: **the Alps, the Far East.**
6. Кемелердің, қонақүйлердің, театрлардың, газеттердің, музыкалық аспаптардың, көңіл көтеру түрлерінің және т. б. атауларымен: **the Hilton Hotel, The Times, play the guitar, go to the cinema.**
7. Бір отбасының мүшелерін білдіру үшін көпше түрде айтылатын тектермен, яғни тегілерімен: **The Johnsons, The Morgans, The Bryans.**
8. **One of, some of, many of, most of, each of** сөздерінен және басқалардан кейін: **one of the books.**
9. Реттік саны есімдермен үйлескен зат есімдермен: **He is on the first floor.**

Zero Article (нөлдік артикль)

1. Көпше түрдегі зат есімдермен: **plants, tables, pens.**
2. Есептелмейтін және абстрактілі зат есімдермен: **milk, snow, music, weather.**
3. Жалқы есімдердің көп бөлігімен: **Mary, Nick, Rex.**
4. Есімдіктерпен (жалқы есімдермен, сұраулы сөздермен, есептік сан есімдермен, басқа зат есімдермен және т. б.) үйлескен зат есімдермен: **my mother, Fred's car, guitar lesson.**
5. Жыл мезгілдерінің, айлардың және апта күндерінің атауларымен: **in May, on Monday.**
6. Ойын және спорт түрлерінің атауларымен: **I like to play chess. My favorite sport is tennis.**
7. Құрлықтардың, таулардың, елдердің, қалалардың, көшелердің, қаладағы негізгі ғимараттардың алаңдардың, саябақтардың және көпірлердің атауларымен: **Asia, Everest, England, London.**
8. Кейбір үстеу сипатына ие сөйлемдерде: **to school, from work, for dinner.**

МАЗМҰНЫ

МАТЕМАТИКА

- 1.1. Математикалық амалдар компоненттері
- 1.2. Математикалық амалдардың қасиеттері
- 1.3. Шамаларды өлшеу бірліктері
- 1.4. Шамаларды есептеу формулалары
- 1.5. Периметр. Аудан. Көлем. Рим цифрлары
- 1.6. Үлестер. Бөлшектер
- 1.7. Үш таңбалы сандарды жазбаша қосу және азайту
- 1.8. Үш таңбалы сандарды жазбаша көбейту және бөлу

ҚАЗАҚ ТІЛІ

- 2.1. Әліпби
- 2.2. Әріптер. Дыбыстар. Буындар
- 2.3. Сөз таптары
- 2.4. Жіктік жалғау
- 2.5. Зат есім
- 2.6. Зат есім
- 2.7. Етістік
- 2.8. Сын есім. Есімдік. Сан есім

РУССКИЙ ЯЗЫК (ОРЫС ТІЛІ)

- 3.1. Алфавит (әліпби)
- 3.2. Фонетический разбор слова (сөзді фонетикалық талдау). Разбор слова по составу (сөзді құрамы бойынша талдау)
- 3.3. Части речи (сөз таптары). Виды предложений (сөйлем түрлері)
- 3.4. Члены предложения (сөйлем мүшелері). Морфологический разбор (морфологиялық талдау)
- 3.5. Глагол (етістік)
- 3.6. Имя существительное (зат есім)
- 3.7. Имя прилагательное (сын есім)
- 3.8. Местоимение (есімдік). Наречие (үстеу)

ENGLISH (АҒЫЛШЫН ТІЛІ)

- 4.1. Alphabet (әліпби)
- 4.2. Дауысты әріптерді оқу. Кейбір дауыссыз әріптерді оқу. Кейбір ұштасқан әріптерді оқу
- 4.3. Adjectives (сын есімдер).
Prepositions of movement (қозғалыс көмекше сөздері).
Prepositions of time (уақыт көмекше сөздері)
- 4.4. Pronouns (есімдіктер).
Prepositions of place (орын көмекше сөздері)
- 4.5. Modal verbs (модальді етістіктер баламаларымен)
- 4.6. Verb tenses: simple, continuous (етістіктің шақтары)
- 4.7. Verb tenses: perfect, perfect continuous (етістіктің шақтары)
- 4.8. Articles (артикльдер)

Бұл карточка-жаднамалар жинағында математика, қазақ, орыс және ағылшын тілдері бойынша бастауыш мектептің оқу бағдарламасына сәйкес анықтамалық ақпарат берілген. Барлық мәліметтер түсінікті, көрнекі, жаңа материалды түсіндіру, қорытындылау үшін және өткен материалды еске сақтау үшін қолайлы түрде берілген, осының арқасында оқушыларға ақпараттың үлкен көлемін игеру және қиынырақ тақырыптарды меңгеру оңайға түседі.

Жаднама сыныпта жұмыс істегенде, үй тапсырмасын орындағанда, бақылау және тестілік жұмыстарға дайындықта көмектеседі және бастауыш сынып оқушыларына, мұғалімдер мен ата-аналарға ұсынылады, сонымен қатар 5-6 сынып оқушылары бастауыш мектеп бағдарламасының материалын қайталағанда пайдасы тиюі мүмкін.

Трофимова Светлана Владимировна

Алтын топтама

АҚЫЛДЫ БЕТБЕЛГІ

Бастауыш мектепке арналған жаднама

(16 карточка)

Бас редактор Г. К. Колосова

Қазақ тіліне аударған Р. Қ. Сапанова

Компьютерлік дизайн және беттеген С. В. Трофимова

Басуға 03.04.2018 қол қойылды.

Қалпы 60x84¹/₁₆. Картон.

Қаріп түрі «DS Pragmatica».

Офсеттік басылым.

Шартты баспа табағы 1,87.

Шартты бояу көлемі 3,73.

Таралымы 1000 экз.

Тапсырыс № 2411–18

«8&8» ЖШС мекен-жайы:

050026, Қазақстан Республикасы,

Алматы қ., Ш. Чокін көш., 13–15.

E-mail: izdat88@mail.ru

© «8&8» ЖШС, 2017–2018

«8&8» ЖШС
баспаханасында
басылды

ISBN 978-601-268-822-1

9

ҚАЗАҚСТАНДА ЖАСАЛДЫ